

Kuvakaappaus Amar Kanwarin IHME Helsinki 2022 -teoksen, *Learning from Doubt* -verkkokurssin kirjautumissivulta.

Epäillen metsään – Mitä verkkokurssimuotoinen nykytaide voi opettaa tiedosta?

Kirjoittaja: Joonas Pulkkinen

Toimitus ja tekstintarkistus: Eeva Talvikallio

IHME Helsinki 2022 -teos, intialaisen elokuvantekijä ja taiteilija **Amar Kanwarin** *The Sovereign Forest* -teoskokonaisuuteen perustuva *Learning from Doubt* -verkkokurssi, on erinomainen esimerkki siitä, miten nykytaiteen puitteissa tapahtuva taiteen ja tieteen välinen yhteistyö voi mahdollistaa monimuotoisen oppimisen. Kanwarin taiteellisella *epäilyn* metodilla, jota hän avasi ja sovelsi myös kurssillaan, voi ravistella ennakkoluuloja ja tiedollisia asenteita tehokkaasti.

Tietämisen luonto ja epävarmuus

Mistä oppiminen alkaa? Mikä määrittää *opin alaksi*? Muun muassa nämä kysymykset nousivat mieleeni Kanwarin kaikkiaan kymmenviikkoisen verkkokurssin alussa, perehtyessäni kurssin materiaaliin. Kanwar oli valikoinut kurssimuotoisen taideteoksensa verkkosivuille laaja-alaisesti lukemistoa, jossa käsiteltiin muun muassa Intian kansantaruja, maan kielellistä kirjoa sekä intialaisen runouden ja luonnon välistä suhdetta.

Aineiston tarkoituksena oli orientoida kurssin osallistujia tiettyyn mielentilaan – auttaa meitä ”valmistautumaan oppimaan”. Vapaavalintaiset valmistautumistehtävät osoittivat, etteivät ajattelumme tai tiedolliset käsityksemme ole arvovapaita. Ajatteluumme vaikuttavat paitsi tieteen tulokset, löydökset, innovaatiot ja erilaiset teorit, myös elämässä kohtaamamme ihmiset ja kokemukset sekä kulttuurinen materiaali, kuten runot, laulut ja kuvataide.

Me tunnemme tai luulemme tuntevamme tarinoita, joita emme ole koskaan lukeneet – esimerkkinä erilaiset luomiskertomukset tai myyttiset uskomukset. Mutta poikkeako tämänkaltainen tietäminen muista maailmaa koskevista käsityksistämme? Miten voimme yksilöinä jäsentää todellisuuttamme teorioin, joihin emme itse ole syvällisesti perehtyneet? Voimmeko rakentaa käsityksemme todellisuudesta evoluutioteorian, perinnöllisyysopin ja kvanttimekaniikan varaan, jollemme itse tunne tai ymmärrä noiden teorioiden perustoja?

Kurssin keskiössä ollut kysymys epäilystä sai minut epäilemään hienoisesti kurssin omaa metodologia ja sen suhdetta tietämiseen. Arkeamme on jo pidemmän aikaa leimannut epävarmuus koskien tietoa ja totuuden luonnetta. Maailmanlaajuisen koronaviruspandemian ja Ukrainan sodan myötä kysymys on koskettanut ihmisten arkea globaalisti. Erilaiset salaliittoteorit ovat vakiintuneet osaksi politiikkaa, ja valeutisten – sekä sodan myötä suoranaisten propagandan – rooli ihmisten ja yhteiskuntien ohjailun välineinä on korostunut.

On yhä vaikeampaa määrittellä, mitä kriittinen ajattelu tarkoittaa. Ajatteluun tarvitaan toki teoreettisia välineitä ja käsitteitä, mutta aivan yhtä ilmeistä on, ettei kriittisyys voi perustua pelkästään teoriaan. Elämän merkityksellisyyttä ei myöskään voi selittää tyhjentävästi teorioin. Ihmismieli kaipaa ehdotonta totuutta ja pyrkii ottamaan todellisuutta käsitteellisesti haltuun samalla, kun erilaiset totuudet kilpailevat keskenään ainoan oikean asemasta. Tuntuu uskottavammalta uskoa, että on olemassa yhtä aikaa useita erilaisia totuuksia.

Vuosina 2009–2018 toiminutta IHME-nykyaidefestivaalia varten tuotettujen taideteosten keskiössä olivat yleisöt, osallisuus, taiteen julkisuus ja yhteiskunnallinen vaikuttavuus sekä taiteen luomat sosiaaliset merkitykset jokapäiväisessä elämässä. Kun festivaalista tehtiin vuonna 2019 IHME

Helsinki -nykytaiteen tilaajaorganisaatio, se otti uudeksi painopisteekseen taiteen ja tieteen välisen vuoropuhelun ja toiminnan suhteessa ilmasto- ja ympäristökysymyksiin.

Toiminnan kantavia periaatteita ovat sivistys ja ekologisuus. Näiden peruskivien pohjalta IHME arvioi oman toimintansa ilmasto- ja ympäristövaikutuksia ja pyrkii varjelemaan luonnon monimuotoisuutta. Organisaationa IHME pyrkii jatkuvasti oppimaan ja luomaan toiminnallaan edellytyksiä ekososiaaliselle siirtymälle – yhteiskunnan kokonaisvaltaiselle muutokselle ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävämmäksi. *Learning from Doubt* -verkkokurssi ilmensi hyvin näitä teemoja ja havainnollisti, miten nykyaide voi laajentaa käsitteellis-sisällöllistä vaikuttavuuttaan irrottautumalla näyttelytiloista ja esittävästä esineistä.

Yliopistojen instituutionaalisissa kehyksissä oppialoja ylittävä monitieteellinen yhteistyö tähtää liian usein lähinnä innovaatioiden synnyttämiseen ja yliopistojen imagon kiillottamiseen. Kanwarin verkkokurssin osallistujat, joihin lukeutui muiden muassa Taideyliopiston Kuvataideakatemia opiskelijoita sekä Helsingin yliopiston Kestävyystieteen instituutti HELSUS:n opiskelijoita, saivat ainutlaatuisen tilaisuuden kokea hitaampaa, omiin mielenkiinnon kohteisiinsa suuntautuvaa oppimista. Moni koki kurssin huomattavasti merkityksellisemmäksi kuin sen suorittamisesta karttuneilla opintopisteillä on mahdollista mitata.

Intian paikalliset konfliktit ja monimuotoinen vastarinta

Elokvantekijä ja taiteilija Amar Kanwar tunnetaan paitsi elokuvistaan, myös useita eri medioita yhdistelevistä installaatioistaan, joissa hän käsittelee vallan, väkivallan ja oikeudenmukaisuuden teemoja. Intiassa ja maan rajaseuduilla harjoitetun yhteiskunnallisen vastarinnan perinnön taltioiminen on Kanwarin tuotannossa keskeisellä sijalla.

Learning from Doubt -verkkokurssin lukemistoon perehtyessä kävi nopeasti selväksi, ettei Intiaa voi ymmärtää eurooppalaisen kansallisvaltioajattelun raameissa. Intia on kuin oma maanosansa. Sen yhäkin kantama historiallisen imperialismin perintö on tarjonnut otollisen tilan erilaisten konfliktien kehittymiselle ja väkivallan jatkumiselle. Erot ihmisryhmien ja yhteiskuntaluokkien välillä konkretisoituvat maan valtavana kielellisenä rikkautena sekä yhä voimassa olevana kastijärjestelmänä.

Kieli ja runous ovat Kanwarille tärkeitä välineitä tarkastella edellä mainittuja teemoja. Tämä on havaittavissa etenkin Kanwarin elokuvassa *A Night of Prophecy* (2002). Elokuva havainnollistaa vastarinnan suhdetta runouteen, joka on paitsi kirjoitettuja tekstejä, myös elävää ja yhteisöjen jakamaa suullista perinnettä. Runous voi toimia väkivallan todistajana, joka elää ja välittyy sukupolvelta toiselle

estäen sovittamatta jäänyttä vääryyttä unohtumasta. Juuri tällaisessa roolissa sen voi nähdä toimivan esimerkiksi kastijärjestelmän ulkopuolelle kuuluvien dalitien keskuudessa.

Valtava Intia kätkee sisälleen myös lukemattomia vähälle huomiolle jääviä paikallisia konflikteja. Uskonnollisten yhteisöjen välejä hiertävät erimielisyydet ja jopa vuosikymmeniä jatkuvat vainot. Ihmisoikeuksia tarkkaileva Human Rights Watch -järjestö on raportoinut Intian hallitusta johtavan [hindunationalisen BJP-kansanpuolueen \(engl. Bharatiya Janata Party\) kurittavan maan mediaa, kansalaisyhteiskuntaa ja muita kriitikoitaan kovalla kädellä](#). Aktivisteja ja toimittajia vastaan nostetaan mielivaltaisia ja perättömiä syytteitä, ja hallitus on säätänyt lakeja, jotka syrjivät uskonnollisia vähemmistöjä, etenkin muslimeja.

Verkkokurssin elokuva-aineistoon lukeutunut videoessee *A Season Outside* (1997) näyttää, miten yhteisöjen väliset jännitteet konkretisoituvat ihmisten jokapäiväisessä elämässä ja minkälaista eettistä harkintaa väkivaltaan turvautuminen – tai siitä pitäytyminen – edellyttää. Teoksen tapahtumat sijoittuvat Intian ja Pakistanin väliselle Attari-Wagahin raja-asemalle, jolla kummankin maan joukot suorittavat päivittäin maiden välistä ystävyyttä ilmentävän rituaalin. Näin siitä huolimatta, että maiden välisiä suhteita voi luonnehtia parhaimmillaankin kylmiksi ja rajoilla vallitsevaa tunnelmaa leimaa jatkuva väkivallan uhka.

A Season Outside esitettiin Helsingissä Amar Kanwarin elokuvien Suomen ensiesityksessä 4.5.2022 Lasipalatsin Bio Rex -salissa.
Kuva: Veikko Somerpuro

Teoksessa Kanwar kysyy omalla kertojäänellään buddhalaismunkilta, miten pitäytyä väkivallasta vastarinnassa, vaikka siihen turvautumiseen vaikuttaisi löytyvän yllin kyllin syitä? Munkki korostaa vastauksessaan toiminnan suhdetta tulevaisuuteen todeten toiminnan olevan ”tulevaisuuden alkio” ja korostaen kummankin – toiminnan ja tulevaisuuden – olevan yhtä tärkeitä. Kanwar kysyy edelleen: ”Mitä on toiminta?”, mihin munkki vastaa: ”Toimintaa on aivan ensinnä päätös olla käyttämättä väkivaltaa.” Kanwarin ihmetellessä, ”miten *se* voi olla toimintaa?”, munkki vastaa: ”Väkivallattomuus ei tarkoita konfliktista vetäytymistä, vaan siihen puuttumista – aktiivisesti.” ”Mutta mitä välineitä minulla sitten on puuttua konfliktiin?” Kanwar penää edelleen, ja munkki vastaa: ”Tärkein väline on päätös itsessään. Kun olet tehnyt päätöksen, sen jälkeen voit laatia strategian.” Keskustelun päätteeksi munkki huomauttaa Kanwarille väkivallattomuuden harjoittamisen olevan ainoa tie sen perimmäisen totuuden hyväksymiseen, että kaikki totuudet ovat suhteellisia.

Väkivallattomuudella vastarinnan strategiana on pitkä perinne Intiassa. Sen tunnetuin ilmentymä lienee **Gandhin** peräänkuuluttama kansalaistottelemattomuus. Kanwarin teoksiinsa taltioima vastarinta – passiivinenkin – on omaksunut erilaisia muotoja, ja sen perintö on merkityksiltään moninaista. Vastarinta elää Intiassa paitsi väkivallattomana, kuten lauluina ja säkeinä arjessa, myös väkivaltaan taipuvaisena, yhtä lailla aktiivisena ja passiivisena.

Suvereeni metsä – käy sisään mistä tahansa

Vuonna 2010 alkunsa saanut *The Sovereign Forest* on Kanwarin todennäköisesti tunnetuin taideteos – tai oikeammin *teoskokonaisuus*. Se koostuu useista erillisistä, mutta yhteen kytkeytyvistä installaatioista, jotka sisältävät muun muassa valokuvia ja elokuvia, käsintehtyjä kirjoja, kuvitteellisia kirjoja sekä runsaasti historiallista ja lähemmäs nykypäivää ajoittuvaa arkisto- ja dokumenttimateriaalia. Prosessuaalisesti rakentuneen teoskokonaisuuden osia on ollut esillä keskeisissä nykyaikaisen kansainvälisissä näyttelyissä, mutta kokonaisuutena se on ollut koettavissa vain harvoin. Verkkokurssin aineistot koostuivat suurelta osin *The Sovereign Forest* -teoskokonaisuuden videoista, kirjallisista, kuvallisista ja auditiivisista materiaaleista sekä dokumenttilähteistä.

Nimenä *The Sovereign Forest* viittaa metsän suvereniteettiin, sen oikeuteen olla olemassa. Tämä on yksi tapa artikuloida kysymys ekologisesta kestävydestä. *The Sovereign Forestissa* huomion keskipisteessä on Intian itäosassa sijaitseva Odishan (vuoteen 2011 asti Orissa) osavaltio. Odishalla on runsaat mineraalivarat, mutta jopa 70 prosenttia osavaltion ihmisistä elättää itsensä maanviljelyllä ja kalastuksella.

Teoskokonaisuudessa tarkastellaan, miten Odishan alueen perinteisten elinkeinojen harjoittajat ja Intian alkuperäisväestö, adivasit, kamppailevat elinolosuhteidensa ja elämänmuotojensa jatkuvuuden edellytyksistä sekä omista oikeuksistaan. Heidän vastarintaansa ja yleisemmin Odishan historiaa ja alueella koettuja konflikteja koskevat arkistot ja dokumentaarinen materiaali ovat tärkeä osa teoskokonaisuutta, jota Kanwarin itse tuottama visuaalinen ja kirjallinen aineisto täydentävät. Juuri tämänkaltainen alun perin muita tarkoituksia varten luodun, arkistoidun materiaalin ja taiteilijan itsensä tuottaman aineiston yhdistäminen on Kanwarille ominaista ja olennainen osa hänen taiteellista epäilyn metodologiaan.

Learning from Doubt -kurssilla käytiinkin paljon keskustelua muun muassa siitä, miten dokumentaarinen aineisto ja arkistot voivat toimia oikeutta vaativina todisteina. *The Sovereign Forest* -kokonaisuuteen kuuluvista teoksista esimerkiksi kirjamuotoinen *In Memory Of* (2012) todistaa, kuinka [monet odishalaiset maanviljelijät ja kokonaiset perheet ovat päätyneet itsemurhaan, kun elinkeinon harjoittaminen on käynyt mahdottomaksi](#). *The Prediction* -kirja (1991–2012) puolestaan todistaa, miten vuonna 1991 salamurhattu ammattiyhdistysaktivisti **Shankar Guha Niyogi** ennusti oman murhansa. Niyogi oli mukana perustamassa [Chhattisgarh Mukti Morcha \(CMM\) -nimistä ammattiliittoa ja poliittista liikettä, jonka alullepanijoita motivoi työläisten oikeuksien ohella ekologinen tietoisuus](#). *A Scene of Crime* (2011) on todistusaineiston keruuta ja todisteen luonnetta tutkiva videoteos, jossa kuvataan Odishan alueen luonnon alisteisuutta Intian valtion ja suuryritysten voitontavoittelulle.

Installaationäkymä
Amar Kanwarin *A Scene of Crime* -teoksesta
documenta 13 -näyttelyssä,
Kasselissa 2012.
Kuva: Henrik Strömberg.

Ennen *Learning from Doubt* -kurssia vain harva kurssilaisista oli nähnyt *The Sovereign Forest* -kokonaisuuteen kuuluvia teoksia. Teoskokonaisuuden teemat ja Kanwarin työskentelymenetelmät välittyivät kuitenkin kurssilaisille muulla tavoin riittävästi, jotta niiden pohjalta oli mahdollista käydä mielekästä keskustelua niin nykyaiteesta kuin maailmasta yleisemmin. Kurssin verkkosivuilla ja niiden sisältämällä materiaaleilla oli kurssin onnistumisen kannalta suuri merkitys. Elokuvantekijä ja taidegraafikko **Sherna Dastur**, joka on toiminut Kanwarin yhteistyökumppanina jo pitkään, oli tehnyt erinomaista työtä verkkosivujen kehittämisessä itsenäisesti toimivaksi alustaksi tutustua Kanwarin työhön.

Sivustolle oli onnistuttu antamaan varsin näyttelymäinen tuntu muun muassa lukuisten, Kanwarin töihin viittaavien visuaalisten yksityiskohtien avulla. Visuaalista vaikuttavuutta oleellisempaa oli kuitenkin se, miten sivuston sisältö kasvoi kurssin edetessä. Koska kaikki materiaali ei ollut saatavilla kurssin alussa, kurssisisältöjä ei voinut ottaa ennalta haltuun. Jokaiselle viikolle oli omat alasivunsa, joilta löytyivät viikkokohtaiset ohjeet sekä pääsy käsiksi juuri kyseisellä viikolla käsiteltävään kirjallisuuteen ja Kanwarin töihin. Kurssikirjallisuus oli helposti lähestyttävää, ja audiovisuaalisen aineiston laatu oli korkea.

Aivan kaikkea verkkoteitse ei kuitenkaan ole mahdollista välittää. Kurssilla vierailut Dastur ajattelee, että *The Sovereign Forest* -installaatiokokonaisuuden kokemisessa olennaista on kävely fyysisessä tilassa eri osuuksien välillä, niiden materiaalisuuden aistiminen, jopa tuoksut. Dastur on esimerkiksi valmistanut *The Sovereign Forestiin* sisältyvien kirjojen paperin itse, käyttäen muun muassa banaanikuituja.

Vaikka teoskokonaisuuden moniaistinen kokeminen ei ollut verkkokurssilla mahdollista, pidän kurssia onnistuneena esimerkkinä siitä, mitä digitaalisuutta hyödyntävä nykyaide voi tarjota oppimiselle. Kurssin toimivuus yllätti minut, sillä olen koronapandemian aikaansaaman etätapahtumien, verkkokeskustelutilaisuuksien ja virtuaalisten näyttelykierrosten lisääntymisen vuoksi alkanut suhtautua jokseenkin varautuneesti verkon taiteellisen esittämisen mahdollisuuksiin.

Kanwarilla itsellään oli erityinen välittäjärooli kurssin rungon muodostaneissa, viikoittaisissa etätapaamisissa kurssilaisensa kanssa. Kanwar avasi tapaamisissa meille omaa ajatteluaan ja käsityksiään koskien epäilyä sekä erilaisten dokumenttien ja arkistojen luonnetta todisteina. Kanwarin oma kontribuutio oli olennaista eritoten kurssin taiteellisten sisältöjen syvällisemmän tavoittamisen kannalta: ilman sitä ajatustenvaihto ja avoin oppiminen hänen työnsä pohjalta olisi ollut huomattavasti vaikeampaa ja jäänyt pintapuolisemmaksi. Koska *The Sovereign Forest* on luonteeltaan jatkuva ja kasvava prosessi, myös nyt toteutuneen *Learning from Doubt* -verkkokurssin voi nähdä sen yhtenä

uutena osana. Kanwar itse kertoi kokevansa kurssin juuri näin: uutena ”identiteettinä”, joka täydentää laajempaa teoskokonaisuutta.

Kestämätöntä kehitystä

Kirjassaan *Decolonizing Nature: Contemporary Art and the Politics of Ecology* taidehistorioitsija **T. J. Demos** esittää Kanwarin *The Sovereign Forest* -teoskokonaisuuden kuvastavan eroa Odishan alueen moninaisten todellisuuskäsitysten ja länsimaalaiselle tiedonkäsitykselle ominaisen tieteellisen realismin välillä. Adivasi-yhteisöjen kielelliset, kulttuuriset ja uskomusjärjestelmät ovat vahvasti sidoksissa paikallisiin ekosysteemeihin. Heidän elämänmuotojaan ja elinolosuhteitaan uhkaavat suuryritysten ja Intian valtion pyrkimykset.

Vaikka Kanwar on keskittynyt työssään lähinnä Odishaan, *Learning from Doubt* -kurssilla käytiin paljon keskustelua myös siitä, miten Odishassa harjoitettu ekstraktivismi – luonnonvarojen mittava hyväksikäyttö – toistuu eri puolilla maailmaa osana valtioiden politiikkaa ja globaalia taloutta. Länsimaalaisen oikeusjärjestelmän piirissä luonnon suvereenius – oikeus omaan olemassaoloonsa – on aina ollut toissijaista suhteessa ihmiseen.

Alankomaiden Haagissa päämajaansa pitävän Kansainvälisen rikostuomioistuimen (International Criminal Court, ICC) perustamissopimuksessa, niin kutsutussa Rooman perussäännössä, on määritelty vakavimpina pidetyt kansainväliset rikokset. Siihen on jo pidemmän aikaa ajettu [uudeksi, rikokseen ihmisyyttä vastaan rinnastettavaksi rikosnimikkeeksi niin kutsuttua luonnonsurmaa tai luonnontuhontaa \(engl. ecocide\)](#). Suomessa tämän tavoitteen puolesta on kampanjoinut [Ecocide Law Finland -lakityöryhmä](#), joka toimii itsenäisenä osana kansainvälistä Stop Ecocide -kampanjaverkosta.

Bangladeshilainen tutkija ja kirjailija [Nabil Ahmed](#) on antanut ecocide-lakikampanjoinnille oman panoksensa tutkimuksillaan Indonesiassa ja Länsi-Papualla. Hän on toiminut osana kansainvälistä monitieteistä Forensic Architecture -tutkimusryhmää ja johtaa perustamaansa, ympäristöoikeudelle omistautunutta, niin ikään tieteen ja taiteen rajamaastoissa toimivaa INTERPRT-tutkimus- ja vaikuttamistyöryhmää. Kaakkois-Aasiaan sijoittuneissa tutkimuksissaan Ahmed on tarkastellut, miten kaukokartoitusta voidaan hyödyntää ympäristörikoksesta todistavan todistusaineiston keruussa. Kysymys todistusaineistosta on Ahmedin mukaan erityinen haaste luonnonsurma-rikosnimikkeen etenemiselle. Ahmed on kuvaillut tätä ja muita luonnontuhonnan kansainvälisen kriminalisoinnin haasteita [IHME Helsingin Art, Science, Ecology -podcastissa vuonna 2021](#), IHMEEn neuvoa-antavan työryhmän jäsen, kuraattori **Ute Meta Bauerin** haastattelemana.

Kysymys luonnonvarojen kestävästä hyväksikäytöstä ei ole Suomessakaan vieras. Suomen kaivoslainsäädäntö on pitkään ollut aikansa elänyttä verrattuna muihin teollisuusmaihin, [eikä vuonna 2011 voimaan tullut, uudistettu kaivoslaki suinkaan ole tyydyttänyt kaikkia](#). Uudistettua lakia on kritisoitu muun muassa kaivosverotuksen puutteellisuudesta sekä yhteiskuntavastuuelvoitteiden vaillinaisuudesta. Suomi on kansainvälisille suuryrityksille houkutteleva investointikohte: maanomistajille maksettavat korvaukset ovat minimaalisia, minkä lisäksi malminetsintään on mahdollista saada kansainvälisesti vertailtuna varsin laajat oikeudet.

Ympäristöarvot sekä luonnon monimuotoisuuden ja eliöiden elinolosuhteiden varjeleminen ovat nostattaneet Suomessakin vastarintaa monikansallisia kaivosprojekteja vastaan. Tunnettuja esimerkkejä ovat Sodankylässä suojeltua suoaluetta kaivostoiminnalta puolustanut [Viiankaapa-liike](#) ja Heinävedelle suunniteltua grafiittikaivoshanketta vastustava [Pro Heinävesi -liike](#).

Kestävyys ja vastarinnan välinen suhde konkretisoitui kurssilla myös Kanwarin dokumentoimassa, intialaisen maanviljelijä **Natabar Sarangin** alulle panemassa siemenpankissa. Eläköidyttyään 1990-luvun alussa opettajan työstään Sarangi siirtyi harjoittamaan Intian perinteisiä, luonnonmukaisia viljelymenetelmiä. Sarangi ja hänen poikansa perustivat eri riisilajikkeiden siemeniä keräävän [viljelijäyhteisön, joka oli vuoteen 2019 mennessä onnistunut tallentamaan siemenpankkiinsa yli 700:n eri riisilajin siemeniä eri puolilta Intiaa](#). Yhteisön jäsenet viljelevät niin kutsuttuja kharif-lajikkeita – tai ”monsuuniviljaa” –, joiden viljely aina kylvöistä sadonkorjuuseen ajoittuu monsuunikaudelle ja perustuu monsuunisateiden mukanaan tuomien luontaisten tulvien hyödyntämiseen.

Siemenpankin ja perinteisen viljelymenetelmän merkitystä avasivat kurssin verkkoalustalta löytyneet Sarangin ja siemenpankiyhteisön muiden jäsenten haastattelut. Haastatteluita täydensivät *The Sovereign Forest* -installaatiokokonaisuuteen sisältyneet kuvat siemenpankista sekä vihreää vallankumousta käsittelevä kirjallisuus, joka auttoi ymmärtämään siemenpankkitoimintaa yhtenä vastarinnan muotona.

[Vihreäksi vallankumoukseksi kutsutaan 1900-luvun puoliväliltä alkaen tapahtunutta maanviljelyn teknistä mullistumista ja siitä seurannutta viljelyalan tuottavuuden kasvua](#). Sen katsotaan saaneen alkunsa yhdysvaltalaisen tutkija **Norman Borlaugin** ruoantuotantokokeiluista 1940-luvulla Meksikossa ja levinneen sieltä edelleen yhdysvaltalaisen intressien ajamana toisiinkin latinalaisen Amerikan maihin, Aasiaan ja muualle maailmaan. [Vihreä vallankumous auttoi huomattavasti maailman nälänhädän vähentämisessä, mutta länsimaalaisen tieteen menetelmiin ja innovaatioihin perustuvana se muovasi samaan aikaan maanviljelyä kaikkialla maailmassa yhä kemiallisempaan suuntaan](#). Intiassa vihreän vallankumouksen tiedetään vähentäneen köyhyyttä ja kasvattaneen määrällisesti ruoantuotantoa, mutta [tutkimusten mukaan se ei kuitenkaan parantanut yleisesti ihmisten](#)

[terveyttä, eivätkä sen vaikutukset luonnolle olleet alkuunkaan suotuisia](#). Laajalti maa- ja vesialueita on saastunut tuholaismyrkkujen jäänteistä, ja ekosysteemejä on joutunut epätasapainoon.

Intia on maailman toiseksi suurin riisintuottajamaa. Valtaosa Intian viemästä riisistä on basmatiriisiä, jota on viljelyalaan suhteutettuna tehokasta viljellä. Vihreän vallankumouksen myötä Intian maataloustuotannon osaksi asettuivat [ylikansalliset siemenyhtiöt, joiden harvoja lajikkeita suosivan toiminnan takia riisilajikkeiden määrä on romahtanut](#). Ennen vihreää vallankumousta [Intiassa on arvioitu esiintyneen jopa toistasataatuhatta erilaista riisilajia](#) ja yksin [Odishan alueella kymmeniä tuhansia](#).

Sarangin ja hänen perustamansa siemenpankkiyhteisön toiminta ei yksinomaan auta ylläpitämään lajikirjoa – se on myös poliittista. Suurella osalla Intian maanviljelijöistä ei ole oikeuksia käyttämiinsä siemeniin, vaan he ovat riippuvaisia erilaisista jakeluketjuista. Tämän seurauksena myös viljeltäviä kasveja sekä viljelykauden optimointia koskeva tietämys muuttuu yhä enemmän ylhäältä annetuksi. Siemenpankki vahvistaa viljelijöiden omavaraisuutta niin siementen kuin maanviljelystä koskevan tiedonkin osalta.

Yhteisö jakaa tietoa lajien erityispiirteistä, kuten aromaattisuudesta ja roolista sesonginmukaisessa ruoanlaitossa, samoin kuin niihin liittyvistä, muun muassa sairauksien hoitoa koskevista kansanperinneuskomuksista. Oppia ja käytäntöjä jaetaan myös eri multalajien käytöstä. Yhteisön harjoittama perinteisten lajien ja viljelykäytänteiden vaaliminen ja levittäminen voidaan nähdä myös ilmastotekoina. Vihreän vallankumouksen myötä yleistynyt kemiallinen viljely on ohentanut merkittävästi maaperän hiiltä sitovaa humuskerrosta, jossa myös mikrobit ja entsyymit viihtyvät. Perinteiset luonnonmukaiset viljelymenetelmät ylläpitävät maan kasvukuntoa ja siten kestäväää satoisuutta.

Kamppailu kestävydestä vaatii laaja-alaista lukutaitoa

Ilmasto- ja ympäristökysymyksiin erikoistunut tiedetoimittaja **Mikko Peltari** on pohtinut kysymyksiä ilmastonmuutoksen ymmärtämisestä ja yhteiskunnallisista ulottuvuuksista kirjassaan *Lämpenevä maa – ilmastolukutaidon käsikirja*. Peltari määrittelee käsitteen ”ilmastolukutaito” varsin laajasti: Ilmastolukutaito kattaa paitsi kriittisen medialukutaidon suhteessa ilmastouutisointiin, lisäksi kyvyn hankkia tietoa ilmastonmuutoksesta omatoimisesti ja prosessoida tietojaan sekä yksin että yhdessä muiden kanssa. Luonnontieteelliset perustiedot sekä *tiedelukutaito* ylipäättään muodostavat Pelttarille ilmastolukutaidon ytimen, mutta sen keskeisiä elementtejä ovat yhtä lailla kyvyt hahmottaa

ilmastokriisin ja elämäntapojemme välisiä yhteiskunnallisia, sosiaalisia ja psykologisia suhteita sekä asettaa tieto ilmastokriisin syistä ja seurauksista oikeisiin mittasuhteisiin ja ajalliseen perspektiiviin.

Vaikka ilmastolukutaidon käsitettä ei sellaisenaan käytetty *Learning from Doubt* -kurssilla, sitä vastaavan osaamisen tarve yhtäältä Kanwarin taiteen ja toisaalta yleisemmin ekokriisien aikakauden nykyaikaisen ymmärtämisen edellytyksenä nousi kurssin aikana selvästi esiin. Ilmastolukutaidon kaltaiselle osaamiselle on käyttöä esimerkiksi yritettäessä ymmärtää Odishan alueen paikallisia, ihmisten elinolosuhteita ja luonnonvarojen käyttöä koskevia haasteita. Kurssilla saatiin harjoittaa myös ilmastolukutaitoonkin kuuluvia yhteistoiminnan ja yhdessä oppimisen taitoja sekä kykyjä keskustella erimielisyyttäkin herättävistä aiheista ja suhteuttaa uutta tietoa jo omaksuttuihin käsityksiin.

Ilmastolukutaito kattaa myös kyvyn suhtautua kriittisesti tieteen piiristä arkikieleen ujuttautuneisiin termeihin – kuten ”kestävyyteen”. Pelttari luonnehtii ”kestävyyttä” erinomaiseksi esimerkiksi sellaisesta julkiseen keskusteluun vakiintuneesta, ”tieteellisen oloisesta” ja tieteeltä arvovaltaakin lainaavasta sanasta, jolla pyritään luomaan siltaa tieteen ja muun kulttuurin välille, mutta jonka merkitys jää kuitenkin useimmiten valitettavan avoimeksi. Sanaa käytetään hyvin usein varsin epämääräisesti ja tavoilla, joissa se assosioituu vähintäänkin yhtä epämääräiseen ”vihreyteen”, energiatehokkuuteen tai jopa vain pieniin parannuksiin jonkin tietyn hyödykkeen valmistusprosessissa.

Kun englannin kielen ”kestävyyttä” tarkoittava sana [sustainable ilmaantui 1970-luvun alkupuolella ensi kertaa käyttöön ja alkoi yleistyä yhteiskuntien toivottavaa kehitystä kuvaavana periaatteena](#), sillä viitattiin useimmiten sellaiseen kehitykseen, jossa ihmisten elämänlaatu ja hyvinvointi kasvavat aineellisen kulutuksen pysyessä muuttumattomana. Etymologisesti sana on johdos verbistä *sustain* (”kestää”, ”pitää yllä”, ”tukea”), joka juontaa juurensa vanhan ranskan sanasta *soustenir*, joka puolestaan pohjaa latinan kielen sanoihin *sub-* (”altapäin”) ja *tenēre* (”pidellä”, ”pitää kiinni”, ”pitää hallussa”). Näitä taustoja vasten kestävyyden ja loputtoman talouskasvun voisi ajatella jo lähtökohtaisesti sopivan huonosti yhteen. Pelttari peräänkuuluttaa huolellisuutta kielenkäytössä, mutta painottaa, ettei tarkkaa määritelmää kestävyydelle välttämättä tarvita, jos vain saataisiin muodostettua ymmärrys ”kestävyyden minimistä” – toisin sanoen siitä, ”mitä kestävyyden pitäisi kussakin yhteydessä vähintään olla”.

Kestävyyden käsitteen problemaattisuus nousi Kanwarin kurssilla esiin yhtäältä pohdittaessa yleisesti vihreää vallankumousta ja sen merkitystä ruoantuotannolle, toisaalta tarkasteltaessa paikallisemmin Odishan alueen erityishaasteita. Aiheesta käydyt keskustelut todistivat myös tarpeesta eritellä [kestävä kehitys useampiin eri ulottuvuuksiin: ekologiseksi, taloudelliseksi ja sosiaalis-kulttuuriseksi kestävyydeksi](#). Kestävyyden tarkastelu sen erilaisten ilmenemismuotojen kautta ja

mahdollisimman konkreettisella tasolla voi auttaa välttämään ilmeisen vaaran samaistaa ”kestävä kehitys” yksiselitteisesti siihen, minkä ymmärrämme ”edistykseksi”.

Odishan alueella keskeinen kestävyyyteen liittyvä kysymys on, kuinka turvata ihmisten elinolosuhteet ja adivasien uskomusjärjestelmän säilyminen kulttuurisen ja sosiaalisen kestävyuden edellytyksinä. [Paikallinen vastarinta alueelle suunniteltuja ja siellä toteutettuja suuria teollisuushankkeita vastaan jatkuu](#), ja adivasit kamppailevat sitkeästi [omiin uskomusjärjestelmiinsä tiivisti kiinnittyvän luonnon säilyttämiseksi](#). Elämä eri muodoissaan on Odishassa tälläkin hetkellä uhattuna: kaivostoiminta on [hävittänyt osavaltion alueelta lähes 1700 neliökilometriä metsää viimeisten kahden vuosikymmenen aikana](#), ja [ihmisiä pakkosiirretään ja koteja hävitetään](#) suuryritysten kastelujärjestelmien ja patohankkeiden tieltä.

Maailmanlaajuisen ilmastokriisin ohella myös kansainväliset poliittiset kriisit ja murrokset koskettavat ihmisiä konkreettisesti paikallistasolla. Tuoreimpana esimerkkinä voidaan mainita Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa ja sen vaikutukset ruoan ja energian hintoihin ja saatavuuteen. Kurssin alussa sota ei ollut vielä alkanut, eikä juuri kukaan osannut ennakoida sen tuloa. Varsin nopeasti sota on kuitenkin tehnyt näkyväksi riippuvaisuutemme erilaisista, eri puolilta maailmaa tuotavista resursseista. Moni kurssilaisista päätyi tämän seurauksena tarkastelemaan kurssitehtävissään paitsi oman elämäntapansa kestävyyttä, myös omia taustojaan, elämänpiirissään vaikuttavia traditioita sekä ihmisen tekemää vääryyttä toisia ihmisiä ja muuta luontoa kohtaan. Itse jatkoin kurssityöni puitteissa pohdintaa siitä, miten Suomessa käydyt sodat ovat vaikuttaneet maamme metsäekosysteemeihin.

Kurssin lopussa osallistujilla oli mahdollisuus henkilökohtaisiin tapaamisiin Amar Kanwarin kanssa joko kasvokkain Helsingissä IHMEen toimistolla tai etäyhteydellä. Viimeisessä yhteisessä tapaamisessa Kanwar kertoi *Learning from Doubt* -kurssin toteuttamisen vaikutuksista itseensä: hän totesi sen mullistaneen oman käsityksensä siitä, miten *The Sovereign Forest* -teoskokonaisuus voisi edelleen laajentua. Tuomalla Odishan adivasien kamppailuja kansainväliseen tietoisuuteen teoskokonaisuus osallistuu osaltaan kamppailuun aidosti kestävämpien elämäntapojen puolesta sekä paikallisesti että laajemmin maailmassa.

Käsitystensä kanssa metsään

Kurssin päätyttyä IHME Helsinki järjesti 4. toukokuuta 2022 Kanwarin elokuvien Suomen ensiesityksen Helsingin Lasipalatsin Bio Rex -salissa. Yksi esityksessä nähdystä elokuvista oli *Such a Morning* (2017), jossa tunnettu matematiikan professori vetäytyy yksin metsässä sijaitsevaan

hylättyyn junavaunuun. Luontokuvien ja tekstin siivin etenevässä tarinassa annetaan ymmärtää, ettei professori ole kertonut kollegoilleen ennalta vetäytymisasikeistaan. Professorin mystisen katoamisen seurauksena yliopistolla alkavat levitä erilaiset spekulatiot hänen lähtönsä syistä: professorin arvellaan yhtäkkiä menettäneen itseluottamuksensa, kokeneen epäonnea rakkaudessa tai kadottaneen uskonsa omaksumaansa ideologiaan. Vai voisiko syynä olla se, että hän on hitaasti sokeutumassa?

Professori kokee yksinäisen hiljaiselonsa aikana hallusinaatioita, joista hän tekee muistiinpanoja erityiseen ”Pimeyden almanakkaansa”. Muistiinpanojensa pohjalta hän laatii kollegoilleen ja opiskelijoilleen kirjeitä, joissa selittää tekemiään valintoja. Hän kirjoittaa muun muassa ”49:stä erilaisesta pimeyden muodosta” sekä siitä, miten ”kosmokseen kohottava valkeus voi toimia lääkkeenä sokeuteen”.

Kurssin alussa olimme saaneet luettavaksemme professorin ”seitsemännen kirjeen”. Kirje – joka ei itsessään esiinny *Such a Morning* -elokuvassa, mutta täydentää sitä elokuvan ulkopuolisena elementtinä – nostaa esiin ymmärtämisen haasteen: minkä varaan rakentaa ymmärrystä, kun kaikki oivallukset voivat aivan yhtä hyvin olla totta tai epätotta?

Ei-tietämisen ja epävarmuuden teoretisoinnille on kehittynyt oma, vakiintunut perinteensä aina **Georges Bataillesta Donna Harawayhin**. Tästä huolimatta tasapainoilu erilaisten tiedon muotojen, tietoa koskevien käsitysten ja tiedon tuottamisen tapojen välillä on ja pysyy yhtenä yliopisto-opetuksen ja -oppimisen keskeisimmistä haasteista. Taide voi haastaa teoreettisen analysoinnin myös epistemologian ja ontologian saroilla ja osoittaa ruumiillisen kokemuksen tiedollisen merkityksen.

Learning from Doubt -verkkokurssi tarjosi itselleni erityisen tilaisuuden hahmottaa, miten nykytaide voi auttaa kokijaansa liikkumaan sujuvammin tiedon katvealueilla. Aikana, jota leimaavat sekä poliittinen että ekologinen epävarmuus ja ennakoimattomuus, epäily ja kaiken tiedon epävarmuuden hyväksyminen voivat olla vahvuus: saattamalla ajattelun liikkeelle ne voivat estää vaipumasta apatiaan ja käynnistää toimintaa. Omien uskomustensa kanssa on toisinaan ihan hyväkin ajautua metsään; vielä parempi, jos osaa antaa metsän asettua osaksi ajatteluaan ja muovata käsityksiään maailmasta, elämästä ja totuudesta. Nykytaide voi parhaimmillaan opastaa ihmistä oman ymmärryksensä tuolle puolen tarjoten samalla mukavamman asennon kohdata oma tietämättömyytensä.

* * *

Kirjoittaja opiskelee Taideyliopiston Kuvataideakatemiaan Praxis – taiteen ja esittämiskäytäntöjen maisteriohjelmassa sekä käytännöllistä filosofiaa Helsingin yliopistossa. Pulkkinen on toiminut mielipide- ja kulttuurilehti Liberon päätoimittajana vuosina 2019–2022 ja vapaana kirjoittajana. Pulkkinen on kiinnostunut nykyaiteen nykyisyyttä, sosiaalista oikeudenmukaisuutta, tiedontuotannon mahdollisuuksia sekä poliittisuutta koskevista kysymyksistä.

IHME Helsinki etsii ekologisesti kestävämpiä, vähäpäästöisiä tapoja tehdä kansainvälistä yhteistyötä ja tuoda tilausteoksiaan yleisöjen ulottuville myös ulkomailla. Amar Kanwarin IHME Helsinki 2022 -teoksen tapauksessa IHME päätti osallistua Kanwarin Intiassa, Odishan maakunnassa, jo lähes pari vuosikymmentä käynnissä olleen, taiteilijan ja paikallisten ihmisten ja yhteisöjen välisenä yhteistyönä toteutuvaan The Sovereign Forest -hankkeeseen. Koronapandemiaan liittyvien viivästysten ja muutosten vuoksi IHMEen Intiaan sijoittuva yhteistyö taiteilijan ja paikallisväestön kanssa on siirretty vuodelta 2022 vuodelle 2023.

Painetut lähteet

- Alvares, Claude, 1986: "The Green Gene Robbery". *Illustrated Weekly of India*, 23. maaliskuuta, 1986.
- Demos, T. J., 2016: *Decolonizing Nature: Contemporary Art and the Politics of Ecology*. Berliini: Sternberg Press.
- Devy, G. N., 2004: *A Nomad Called Thief: Reflections on Adivasi Silence*. New Delhi: Orient Blackswan.
- Pelttari, Mikko, 2021: *Lämpenevä maa – ilmastolukutaidon käsikirja*. Tampere: Vastapaino.
- Rajala, Aino, 2007: "Etelän ja pohjoisen louhokset. Lyhyt johdatus kaivosten ongelmavyhteen". Teoksessa Rajala, Aino (toim.), *Rikastettu vai köyhdytetty? Ympäristötarinoita etelän kaivoksista*. Siemenpuun teemajulkaisu 1. Helsinki: Siemenpuu-säätiö. 7–11.
- Rajala, Aino (toim.), 2007: *Rikastettu vai köyhdytetty? Ympäristötarinoita etelän kaivoksista*. Siemenpuun teemajulkaisu 1. Helsinki: Siemenpuu-säätiö.
- Ramanujan, A. K. (toim.), 1994: *Folktales from India*. New Delhi: Penguin Books India.
- Ruuskanen, Esa, ym. (toim.), 2021: *Suomen Ympäristöhistoria 1700-luvulta nykyaikaan*. Tampere: Vastapaino.
- Salo, Matti & Ruuskanen, Esa, 2021: "Maankuoren muokkaajat ja muuttajat". Teoksessa Ruuskanen, Esa, ym. (toim.), *Suomen Ympäristöhistoria 1700-luvulta nykyaikaan*. Tampere: Vastapaino. 33–77.
- Scott, James, 2014: "The Art of Not Being Governed: Hill Peoples and Valley Kingdoms in Mainland Southeast Asia". Teoksessa Zyman, Daniela (toim.), *Amar Kanwar – The Sovereign Forest*. Berliini: Sternberg Press. 241–246.
- Toppila, Paula (toim.), 2019: *IHME 2009–2018 – Art in Public X 10*. Berliini: Hatje Cantz.
- Zyman, Daniela (toim.), 2014: *Amar Kanwar – The Sovereign Forest*. Berliini: Sternberg Press.